

“ทองแดง”: สื่อในการขัดเกลาและ ปลูกฝังความดีงามของมนุษย์

■ อัครวิทย์ เรื่องรอง

บทคัดย่อ

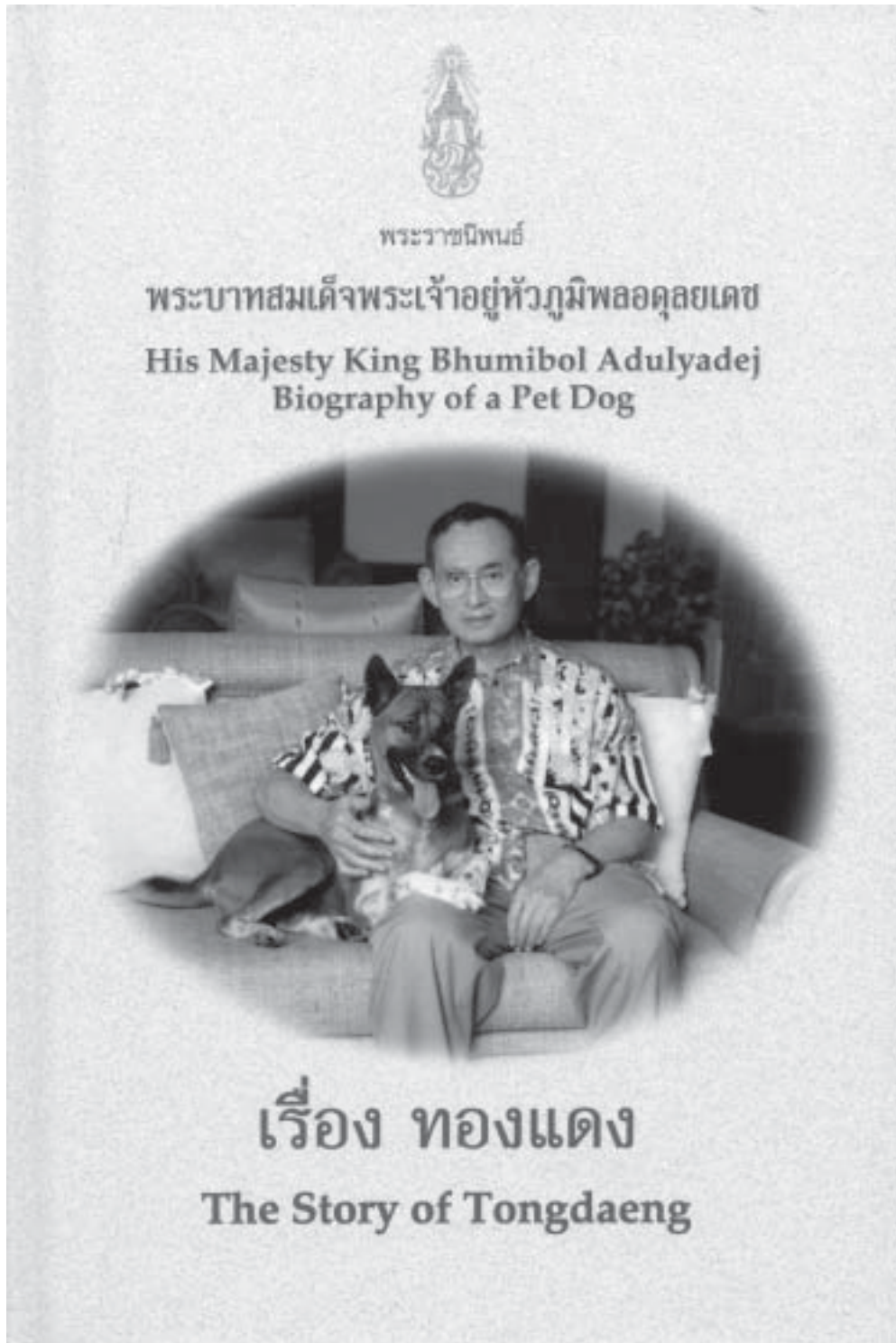
บทความนี้มุ่งศึกษาคุณค่าในพระราชนิพนธ์เรื่อง “ทองแดง” โดยพินิจจาก “สาร” สำคัญ และ “กลวิธี” การประกอบสร้างในพระราชนิพนธ์ ซึ่งพบว่าพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ให้คุณค่าด้านการขัดเกลาและปลูกฝังความดีงามในตัวมนุษย์ คุณค่าดังกล่าวนี้สื่อสารผ่านจริยปฏิบัติอันเลิศยิ่งของ “ทองแดง” ซึ่งถือเป็นสารสำคัญของเรื่อง อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์กันอย่างมีเอกภาพกับโครงสร้างของเรื่อง กอปรกับกลวิธีการใช้มุมมองและภาษาที่ทำให้ “ทองแดง” มีพฤติกรรม และความรู้สึกนึกคิด ดุจเดียวกับมนุษย์ ลักษณะดังกล่าวจึงช่วยเน้นย้ำสารสำคัญให้โดดเด่นเข้มข้นขึ้น

ความนำ

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ทั้งที่ทรงแปล แปลง หรือแม้แต่พระราชดำริ หรือพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ นั้น ให้คุณค่าอันสำคัญยิ่งในด้านความวิริยะ เต็ดเดี่ยว กล้าหาญ และปัญญา อันนำไปสู่ “จริยปฏิบัติ” อันเลิศยิ่งของมนุษย์ พระราชนิพนธ์เรื่อง “ทองแดง” ก็ให้คุณค่าเฉกเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะพระราชนิพนธ์เรื่องดังกล่าวนี้ได้มีความหมายหรือความสำคัญเพียง เพราะเป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงเล่าถึงเรื่องราวของสุนัขตัวหนึ่งด้วยพระ

เมตตาเพียงประการเดียว หากแต่พระราชนิพนธ์เรื่องนี้ยังได้สื่อ “สาระ” ด้านคุณงามความดีผ่าน “จริยปฏิบัติ” ของ “ทองแดง” เพื่อมุ่งขัดเกลาและปลูกฝังความดีงามในตัวมนุษย์โดยนำไปเป็นแบบอย่างได้เยี่ยมยิ่ง

ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งศึกษาให้เห็นถึง “แง่คิด” สำคัญตลอดจน “กลวิธี” ในการประกอบสร้างในพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ ว่ามีความสัมพันธ์อย่างเป็นเอกภาพในแง่ที่เน้นย้ำ “แง่คิด” สำคัญของเรื่องให้แจ่มชัดขึ้น โดยจะศึกษาเป็นประเด็นตามลำดับ ดังนี้

ภาพปกหนังสือพระราชนิพนธ์ “เรื่องทองแดง -The Story of Tongdaeng”

พระราชปรารภเกี่ยวกับคุณลักษณะอันเลิศของ “ทองแดง” : มูลเหตุแห่งพระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง “ทองแดง” เล่มนี้ขึ้นหลังจากที่มีหนังสือเกี่ยวกับ “ทองแดง” เผยแพร่แล้วหลายเล่ม แต่หนังสือเหล่านั้นยังให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน โดยเฉพาะข้อมูลอัน “สำคัญ” บางประการ ดังความในหน้าพระราชปรารภว่า

ทองแดงเป็นสุนัขนุชรรวมดาที่ไม่ธรรมดา มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันนับว่ากว้างขวาง มีผู้เขียนเรื่องทองแดงก็หลายเรื่อง แต่น่าเสียดายว่าเรื่องที่เล่ามักมีความคลาดเคลื่อนจากความจริง และขาดข้อมูลสำคัญบางประการ โดยเฉพาะเกี่ยวกับความกตัญญูรู้คุณของทองแดงที่มีต่อ “แม่มะลิ” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงยกย่องว่า “ผิดกับคนอื่นที่เมื่อกลายมาเป็นคนสำคัญแล้ว มักจะลืมตัวและดูหมิ่นผู้มีพระคุณที่เป็นคนต่ำต้อย” ทองแดงเป็นสุนัขที่มีสัมมาคารวะและมีกิริยามารยาทเรียบร้อย เจียมเนื้อเจียมตัว รู้จักที่ต่ำที่สูง เวลาเฝ้าฯพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะนั่งต่ำกว่าเสมอแม้จะทรงดึงตัวขึ้นมากอด ทองแดงก็จะทรุดตัวลงหมอบกับพื้น และทำหูหลู่อย่างนอนน้อมคล้าย ๆ กับแสดงว่า “ไม่อาจเอื้อม” (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2545, หน้า 8)

จากข้อความข้างต้น จะเห็นว่าคุณลักษณะอันเลิศด้านความกตัญญูของทองแดงนั้น ทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงยกย่องสุนัขอย่างทองแดงให้เท่าเทียมกับ “คน” ดังข้อความที่ว่า “ผิดกับคนอื่นที่เมื่อกลายมาเป็นคนสำคัญ มักจะลืมตัวและดูหมิ่นผู้มีพระคุณที่เป็นคนต่ำต้อย” ดังนั้นในพระราชนิพนธ์

เรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงเล่าเรื่องราวอันเกี่ยวเนื่องกับประวัติของทองแดงโดยเฉพาะเรื่องราวในส่วนที่เป็น “จริยปฏิบัติ” อันนอกเหนือจากคุณลักษณะด้านความกตัญญูอย่างละเอียดลึกซึ้งและกว้างขวาง

พระราชนิพนธ์เรื่องทองแดง : วรรณกรรมสารคดีประเภทเรื่องเล่า

พระราชนิพนธ์เรื่องทองแดงเป็นเรื่องเล่าเชิงประวัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินเรื่องตามลำดับปฏิทินคือเริ่มตั้งแต่กำเนิด ทรงกล่าวถึงลักษณะเด่นด้านรูปลักษณ์ของทองแดงว่า “มีสายสร้อยรอบคอครึ่งเส้น ถูงเท้าขาวทั้ง 4 ขา หางม้วนที่สำคัญที่สุดคือ จมูกเด่นและหางออกสีขาว” (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2545, หน้า 19) ลักษณะเด่นดังกล่าวนี้ ทำให้ทองแดงได้เข้าเฝ้าฯ ถวายตัวที่สวนจิตรลดาธารโราณเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2541 นอกจากคุณลักษณะด้านรูปลักษณ์ของทองแดงแล้วคุณลักษณะอันเลิศยิ่งกว่าก็คือด้านความฉลาดนอนบ้นอมถ่อมตน ความจงรักภักดีที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความกตัญญูรู้คุณต่อ “มะลิ” แม่นมของทองแดง และความเป็นผู้มีมารยาท มีวิริยะและอดทนเป็นที่ตั้งอีกทั้งยังได้ถวายงานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วยความดีและความจงรักภักดีมาโดยตลอดจนเป็นที่พอพระราชหฤทัย ด้วยคุณลักษณะอันยิ่งยวดของทองแดงนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงตั้ง “แดง” แม่ของ “ทองแดง” เป็น “คุณนายแดง” อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าจริยปฏิบัติอันงามยิ่งของทองแดงนั้นได้โอบเอื้อเกื้อกูลมายังแม่ของตนให้ได้รับความผาสุกไปด้วย

เมื่อพิจารณาเนื้อหาของเรื่องแล้วพระราชนิพนธ์เรื่องนี้จัดเป็นวรรณกรรมสารคดี เพราะไม่มีตัวละครสมมุติ และแม้จะให้ความรู้แก่ผู้อ่านแต่ก็ไม่ละเอียดที่จะ

ให้ความพึงพอใจในการประกอบรูปแบบ ตลอดจนการใช้ภาษาที่เร้าอารมณ์ตามสมควร (ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2545 หน้า 9) ที่ว่าไม่มีตัวละครสมมุติ เพราะ “ทองแดง” ที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์เรื่องนี้คือสุนัขที่มีตัวตนจริง ส่วนความรู้ที่เกิดจากการบรรยายลักษณะและพฤติกรรมอันหลากหลายของทองแดงนั้นก็ไม่ได้เด่นกว่าการพรรณนาอันก่อให้เกิดการ “รับรส” ด้านความสะเทือนใจจากความรัก ความกตัญญู ที่ทองแดงปฏิบัติต่อ “มะลิ” และ “แดง” แม่เลี้ยง และแม่ของตนตามลำดับ ตลอดจนความจงรักภักดีที่ “ทองแดง” มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งทำให้ผู้อ่านซาบซึ้งและประทับใจ ยิ่งในประเด็นหลังนี้ ผู้เขียนเห็นว่ามีคุณค่าโดดเด่นยิ่งกว่า เพราะเป็นประเด็นหลักที่ “ร้อย” เรื่องราวให้พระราชนิพนธ์เรื่องนี้มีความบริบูรณ์ อีกทั้งยังมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันอย่างมีเอกภาพระหว่างโครงสร้างด้านความนำ เนื้อเรื่อง และสรุป กับแนวคิดสำคัญของเรื่องดังจะได้วิเคราะห์ในประเด็น “โครงสร้างของเรื่อง : ความสัมพันธ์อย่างมีเอกภาพกับแนวคิด” ในลำดับต่อไป

ประเด็นที่น่าสนใจก็คือพระราชนิพนธ์เรื่องทองแดงเป็นสารคดีประเภทใดใน 3 ประเภทคือ บทความ ความเรียง และงานเขียนประเภทเรื่องเล่าจากประสบการณ์ (ตรีศิลป์ บุญขจร , 2536 , หน้า 715) พระราชนิพนธ์เรื่องทองแดงเป็นเรื่องเล่าเชิงประวัติของทองแดงที่ไม่เน้นรายละเอียดทางกายภาพ แต่ให้ความสำคัญต่อ “จริยปฏิบัติ” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเล่าจากประสบการณ์ตรง อย่างไรก็ตามเรื่องเล่าเชิงประวัตินั้นส่วนมากมักจะนำเสนอประวัติของบุคคลสำคัญที่มีคุณูปการต่อการโอบเอื้อและเกื้อกูลสังคม แต่ในพระราชนิพนธ์เรื่องนี้นำเสนอเรื่องราวของ “สุนัข” ที่มี “จริยปฏิบัติ” อันงดงามยิ่ง

จึงกล่าวได้ว่านอกจากทองแดงจะเป็น “สุนัขแสนรู้” แล้ว ยังมี “จริยปฏิบัติ” อันประเสริฐงดงาม สามารถนำมากล่าวถึงเพื่อมุ่งสื่อ “สาระ” ที่สำคัญนั้นให้เป็น “แบบอย่าง” ได้ดุจเดียวกับมนุษย์ อันเป็นการประเมินคุณค่าของสรรพชีวิตจาก “คุณความดี” ไม่ใช่จากภาพลักษณ์ภายนอกที่ปรากฏ

สาระสำคัญด้าน “ จริยปฏิบัติ ” : แง่คิดสำคัญในพระราชนิพนธ์เรื่องทองแดง

ดังได้กล่าวมาแล้วเกี่ยวกับคุณลักษณะอันเลิศของ “ทองแดง” โดยเฉพาะด้านความกตัญญูรู้คุณนั้น เป็นมูลเหตุสำคัญในการพระราชนิพนธ์หนังสือเรื่องนี้ นอกจากคุณลักษณะในด้านความกตัญญูแล้ว ยังมีคุณลักษณะอันโดดเด่นด้านอื่น ดังจะกล่าวต่อไปตามลำดับ โดยเริ่มจากความกตัญญู ดังนี้

ความกตัญญูรู้คุณ คุณลักษณะด้านความกตัญญูรู้คุณของทองแดง น่าจะเป็นประเด็นสำคัญยิ่งที่จะเห็นได้จากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงนำไปกล่าวไว้ในพระราชปรารภในพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ อีกทั้งยังทรงใช้ตัวอักษรที่เน้นสีดำให้เข้มข้นกว่าข้อความอื่น ซึ่งทำให้การสื่อ “สาร” สำคัญนี้เข้มข้นยิ่งขึ้นด้วย ดังนี้ “...โดยเฉพาะเกี่ยวกับความกตัญญูรู้คุณของทองแดงที่มีต่อ ‘แม่มะลิ’ ... ‘ ผิดกับคนอื่นที่เมื่อกลายเป็นคนสำคัญแล้วมักจะลืมตัวและดูหมิ่นผู้มีพระคุณที่เป็นคนต่ำต้อย...’ ” (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2545, หน้า 8) เรื่องคุณลักษณะด้านความกตัญญูของทองแดงนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงขยายความให้ละเอียดแจ่มชัดไว้ว่าเมื่อทองแดงมีอายุได้ 5 อาทิตย์ ต้องอาศัยนมของ “แม่มะลิ” ซึ่งเป็นสุนัขเทศบาลเช่นเดียวกับทองแดง ทองแดงอยู่ใกล้ชิดและติดตามแม่ลิตลอด แม้เมื่อทั้งสองแยกจากกัน ทองแดงได้เข้าสวนจิตรฯ เพื่อถวายตัวเป็น “ คุณทองแดง ” แต่ก็ยังแสดงความ

เคารพมะลิเมื่อพบกันเฉกเช่นก่อน พฤติกรรมเช่นนี้ แสดงว่า แม้ “ทองแดงกลายเป็นคนสำคัญแล้ว” ก็ตาม แต่ก็ยังไม่ลืมพระคุณของมะลิ ยังปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลายอยู่

ความมีปัญญา ในด้าน “ปัญญา” นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวถึงคุณลักษณะด้านนี้ของทองแดงไว้ว่า ทองแดงเป็นสุนัขที่ฉลาดและ “รู้ภาษา” ไม่ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะรับสั่งกับทองแดงอย่างไร ทองแดงก็รู้เรื่องและทำตามเนื่องจาก “เป็นสุนัขที่ฉลาดและเรียนรู้เร็ว” (*พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2545, หน้า 35, หน้า 42*) เช่นเมื่อทองแดงไปคาบกระดูกไก่ที่อีกามาทิ้งไว้ในบริเวณสวนพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห้ามมิให้ทำเช่นนั้น ทองแดงก็คายกระดูกทิ้งทันที เมื่อพระองค์ทรงชวนทองแดงไปดูปลาตุ๊กที่ “ทะเลน้อย” ว่างไกลกังวล ทองแดงก็วิ่งนำไป อีกทั้งตอนที่พระองค์รับสั่งให้ทองแดงขึ้นชั่งน้ำหนัก ทองแดงจะเดินไปขึ้นบนแท่นของเครื่องชั่งเอง หรือตอนรับสั่งให้นอน “แอ้งแม้ง” เพื่อหาแป้ง หรือเพื่อถ่ายเอ็กซเรย์ ทองแดงจะทำตามคำสั่งทันที ความมี “ปัญญา” ของทองแดงนั้นแสดงให้เห็นว่าทองแดงเป็นสัตว์ที่ฟังสั่งสอนได้ในระดับหนึ่ง อีกทั้งทองแดงยังสามารถสั่งสอนลูกๆ ให้มีระเบียบวินัยอีกด้วย ดังปรากฏในเหตุการณ์ที่ทองอัฐ ลูกของทองแดง “จับ” พระกรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมื่อเข้าเฝ้าฯ พระองค์รับสั่งให้ทองแดง “ปราม” ทองอัฐ ทองแดงจะตรงเข้าไปบงขางของทองอัฐจนร้องเอ็งยอมแพ้ หรือตอนที่พระองค์รับสั่งให้ทองแดงพาลูกๆ และน้องๆ นอน ทองแดงก็จะวิ่งนำสุนัขเหล่านั้นไปยังบ้าน หรือที่นอนของสุนัขเหล่านั้น

ความจงรักภักดี ความจงรักภักดีที่ทองแดงมีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชนั้น พระองค์ทรงกล่าวไว้ในพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ว่า

เวลาที่เข้าเฝ้าฯ ทองแดงจะหมอบในท่าประจำ คือไขว้มีมือ ทองแดงจะเงยหน้าขึ้นลงมองอย่างระวังระไว เมื่อมีผู้มาเฝ้าฯ ...ทองแดงจะหมอบเฝ้าฯ อยู่ที่พระบาท ไม้วิ่งไปไหน และจะหมอบขวางอยู่ตรงกลางระหว่างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงพระดำเนินออกกำลังพระวรกาย...มีบางตัวอย่างทองแดงจะวิ่งลาดตระเวนไปก่อนถ้าพบสุนัขอื่นพลัดเข้ามาก็จะไล่ไป...เมื่อประทับพักผ่อนพระอิริยาบถ ทองแดงจะหยุดเฝ้าอยู่ใกล้ แต่จะหันหน้าไปด้านนอกเหมือนทำหน้าที่องครักษ์ มิได้มาคลอเคลียอยู่กับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแต่ทำหน้าที่รักษาความปลอดภัยอย่างเคร่งครัด ส่วนสุนัขบางตัวจะกระโดดขึ้นมานั่งเคียงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหรือแม้บนพระเพลา แต่ทองแดงไม่เคยขึ้นมานั่งดีเสมอเลย

(*พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2545, หน้า 47 - 51*)

นอกจากนั้นภาพสะท้อนความจงรักภักดีและความผูกพันอย่างแนบแน่นของทองแดงที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังได้ปรากฏออกมาจากเหตุการณ์ครั้งเมื่อพระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงงานที่สวนจิตรลดาราช เป็นเวลานาน ซึ่งทองแดงไม่ได้ตามเสด็จด้วยทำให้ป่วยเป็นโรคเครียด สาเหตุเป็นเพราะ “คิดถึง” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั่นเอง

ความวิริยะ พากเพียร และอดทน คุณลักษณะด้านความวิริยะ พากเพียร และอดทนของทองแดงปรากฏในพระราชนิพนธ์ตอน “ความสามารถพิเศษของทองแดง” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเล่าว่า ทองแดงมีความสามารถพิเศษในการปอกมะพร้าวโดยใช้ขาหน้าทั้งสองจับลูกมะพร้าวแล้วหมุนๆ แบบเดียวกับลิงเก็บมะพร้าวจนลูกหล่นจากขั้ว จากนั้นจะ

ความรักและความจงรักภักดีของทองแดงต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ทองแดงนอน “แอ้งแม้ง” ให้ทรงทาแป้งพระราชทาน

(ภาพจาก : หนังสือพระราชนิพนธ์ “เรื่องทองแดง-The Story of Tongdaeng”)

ใช้ชาข้างหนึ่งเหยียบลูกมะพร้าวไว้แล้วใช้ฟันฉีกเปลือกออกทีละชั้นจนถึงกะลาและเจาะที่ตาของกะลาเพื่อเสียน้ำมะพร้าว การกระทำดังกล่าวนี้ต้องใช้ความเพียรและอดทนอย่างยิ่งยวด นอกจากนั้นทองแดงยังได้สอนวิชา “ปอกมะพร้าว” ให้กับลูก ๆ และสุนัขตัวอื่นด้วย แต่การปอกมะพร้าวนั้นไม่ใช่ของง่าย ทำให้สุนัขเหล่านั้นไม่สามารถอดทนได้จึงล้มเลิกไปกลางคัน ดังปรากฏในพระราชนิพนธ์ว่า “การปอกมะพร้าวต้องใช้ความเพียรและความอดทนอย่างยิ่ง เพราะกว่าจะสำเร็จจะใช้เวลานาน บางครั้งจะมีเลือดออกมาติดกับลูกมะพร้าว ” (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2545, หน้า 75) ลักษณะดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าทองแดงได้นำปัญญาและความฉลาดผนวกกับความวิริยะอดทนมาสร้างโอกาสอันดีให้กับงานและยังเอื้ออาทร เพื่อแผ่คุณลักษณะอันดีงามนี้ให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย

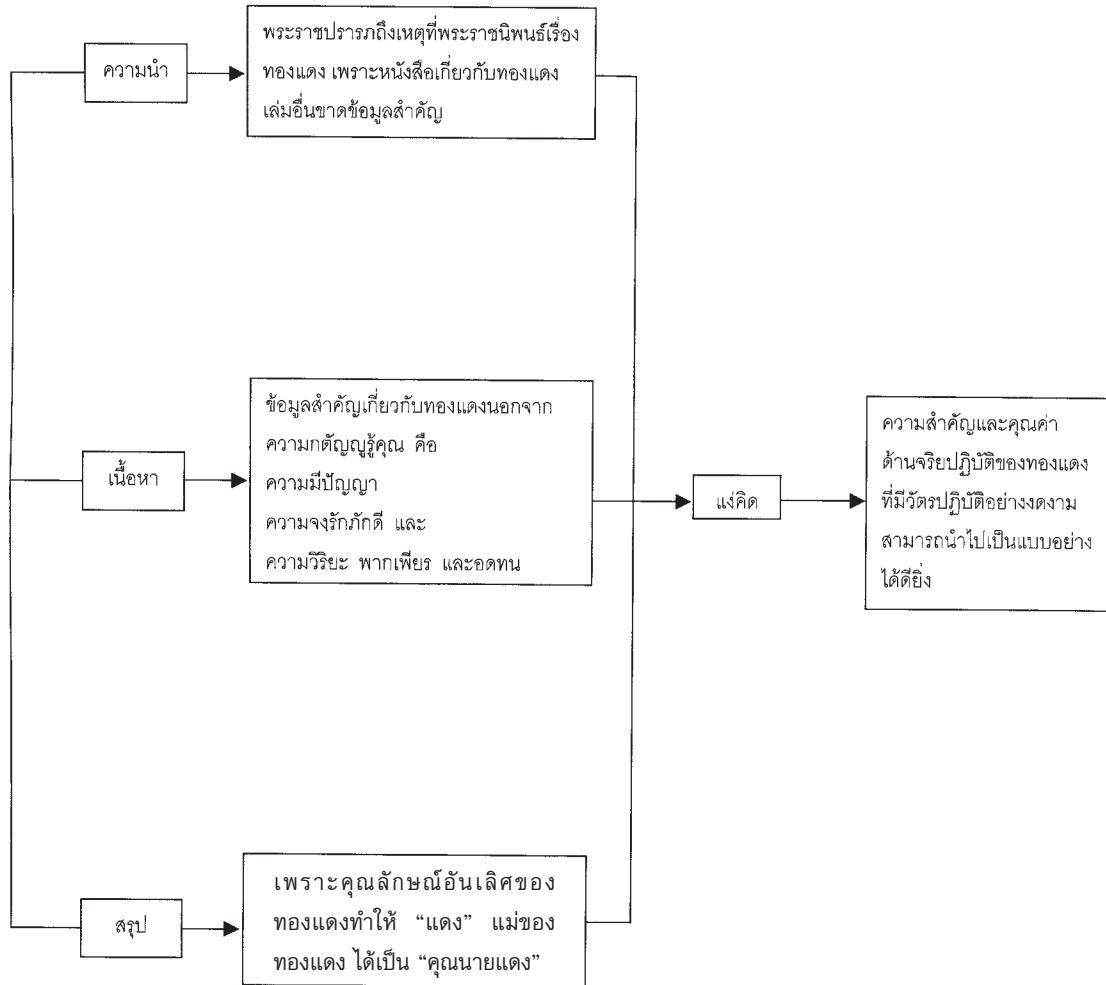
จากที่กล่าวมานี้จะเห็นว่า “ ข้อมูลสำคัญบางประการ ” อันนอกเหนือจากความกตัญญูรู้คุณของทองแดงแล้ว *ความมีปัญญา ความจงรักภักดี และความวิริยะ พากเพียร และอดทน* ยังเป็นข้อมูลอันสำคัญยิ่งที่ช่วยเติมเต็มคุณลักษณะอันโดดเด่นของทองแดงให้แจ่มชัดยิ่งขึ้น และ คุณลักษณะอันโดดเด่นนี้ก็คือคุณลักษณะด้าน “ จริยปฏิบัติ ” ซึ่งเป็น “ สาร ” สำคัญ หรือ “ แก่คิด ” สำคัญของเรื่องนี้

โครงสร้างของเรื่อง : ความสัมพันธ์อย่างมีเอกภาพกับแง่คิด

เมื่อพิจารณาการประกอบสร้างของพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่เป็น “ ความนำ ” ปรากฏอยู่ในหน้า “ พระราชปรารภ ” ซึ่งพระองค์ได้ทรงกล่าวถึงพระราชประสงค์ในการพระราชนิพนธ์เรื่องทองแดงไว้ว่า มีผู้เขียนเกี่ยวกับเรื่องทองแดงหลายเรื่อง แต่เรื่องที่เขียนเหล่านั้นขาดข้อมูล

สำคัญโดยเฉพาะเกี่ยวกับความกตัญญูรู้คุณของทองแดงและคุณลักษณะด้านจริยปฏิบัติอื่นๆของทองแดง เช่น *ความฉลาด จงรักภักดี วิริยะพากเพียร และอดทน* เมื่อพินิจความนำซึ่งปรากฏในพระราชประสงค์ในการพระราชนิพนธ์แล้วนั้น จะเห็นว่าพระองค์ทรงมุ่ง “ สื่อสาร ” และ “ เผยแพร่ ” ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับทองแดงที่กล่าวนี้ซึ่ง “ *ฉลาดเคลื่อนจากความจริง* ” ที่ไม่ปรากฏในหนังสือเล่มอื่นๆ ให้ผู้อ่านได้ประจักษ์ ดังนั้นพระราชประสงค์หลักนี้จึงไปสัมพันธ์กับเนื้อหาของเรื่อง ซึ่งปรากฏใน “ สาร ” สำคัญที่กล่าวถึงคุณลักษณะอันเลิศยิ่งของทองแดงที่พระองค์ทรงกล่าวถึงเป็นประเด็น ๆ ตั้งแต่ ความฉลาดของทองแดง ความจงรักภักดี ความกตัญญูรู้คุณ ความเฉลียวฉลาดในการสอนลูก มารยาทดี และความสามารถพิเศษอันแสดงถึงคุณลักษณะด้านปัญญา และความวิริยะอดทนของทองแดง โครงสร้างส่วนที่เป็นเนื้อหานี้ พระองค์ทรงเน้นคุณลักษณะอันเลิศของทองแดงมากเป็นพิเศษ ดังปรากฏในหน้าสารบัญ ซึ่งพบว่ามีส่วนเกี่ยวกับคุณลักษณะดังกล่าวมากกว่าเรื่องอื่นๆ ส่วนที่เป็นบทสรุปในพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงกล่าวอย่างมีพระอารมณ์ขันถึงเหตุที่มีพระกรุณาธิคุณเรียก “แดง” แม่ของทองแดงว่า “ คุณนายแดง ” ก็เพราะเป็นความดี ความจงรักภักดีของทองแดงที่มีต่อพระองค์ ลักษณะดังกล่าวนี้อาจอนุมานได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญและคุณค่าด้านจริยปฏิบัติของทองแดงที่มีวัตรปฏิบัติอย่างงดงามสามารถเป็นแบบอย่างได้ดียิ่ง ซึ่งถือว่าเป็น “ สาร ” หรือ “ แก่คิด ” สำคัญของเรื่อง นอกจากนั้นยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อย่างมีเอกภาพของความนำ เนื้อเรื่อง และสรุปในพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ ดังจะได้แสดงให้เห็นเป็นแผนภูมิ ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างกับแนวคิดในเรื่องทองแดง

**มุมมอง และการใช้ภาษา : กลวิธีเพื่อเน้นย้ำ
แนวคิดสำคัญให้แจ่มชัด**

เรื่องเล่า (narrative) จะมีการเล่าเรื่อง (narration) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ การเล่าเรื่องเป็นกลวิธีการถ่ายทอดเรื่องราวโดยผู้เล่าเรื่อง (narrator) ซึ่งเป็นผู้รู้เรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องๆ นั้น ด้วยวิธีต่าง ๆ ให้ผู้อ่านรับทราบเรื่องราวเหล่านั้นผ่านมุมมอง (point of view) ต่างกัน ดังนั้นการเลือกผู้เล่าเรื่อง “จะมีผลต่อภาพรวมของเรื่องนั้นๆ ว่าเป็นเรื่องของใคร ใครเป็นผู้เห็นเหตุการณ์ และใครเป็นผู้เล่าเรื่อง” (สาวยารุณ น้อยนิมิตร, 2541, หน้า 210)

ดังได้กล่าวแล้วว่าพระราชนิพนธ์เรื่อง “ทองแดง” เป็นวรรณกรรมสารคดีประเภทเรื่องเล่า และการศึกษา “ผู้เล่าเรื่อง” และ “มุมมอง” ส่วนมากจะศึกษาเฉพาะบันทึงคดีประเภทนวนิยายและเรื่องสั้น อย่างไรก็ตาม สารคดีประเภทเรื่องเล่าในพระราชนิพนธ์เรื่องนี้มีลักษณะเด่นที่น่าสนใจ ในด้าน “มุมมอง” คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ได้ทรงเล่าเรื่องเอง แต่ได้ทรงเลือก “ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดพระองค์” เป็น “ผู้เล่าเรื่อง” หรือเป็นเจ้าของ “เสียงกระดาศ” ในเรื่องเล่า ลักษณะดังกล่าวสังเกตได้จากที่ “ผู้เล่าเรื่อง” ใช้คำเรียกพระองค์ว่า “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” ทุกครั้ง และในขณะที่เล่าเรื่องนั้น ก็เห็นและเข้าใจเรื่องราวอันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับ “ทองแดง” อย่างใกล้ชิด จนได้ยินแม้เรื่องที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งกับทองแดงอย่างเบาๆ ดังข้อความตามลำดับ ดังนี้

เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2541 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเจิมศิลาฤกษ์คลินิกศุนย์แพทย์พัฒนาและทอดพระเนตรแปลงผักบริเวณใต้ทางด่วนรามอินทรา ซึ่งปัจจุบันนี้คือร้าน โกลเด้นเพลซ พระราม 9

เขตบางทองหลวง

(พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช , 2545 ,หน้า 13)

อีกเรื่องหนึ่งที่แสดงถึงความฉลาดและแสนรู้ของทองแดงเมื่อตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไป “ ทะเลน้อย ”

...ทองแดงสนใจมากและมักยืนจ้องดูนานๆอย่างกึ่งล้ากึ่งกลัวคือทางตลิ่งน้อย และสะดุ้งเวลาปลากระโดด เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปด้านทะเลน้อยจะรับสั่งว่า “ ทองแดงไปดูปลาด้วยกัน ” ทองแดงก็จะวิ่งนำไปทันทีอย่างดีใจ... (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช , 2545 ,หน้า 13)

... ส่วนสุนัขบางตัว จะกระโดดขึ้นมานั่งเคียงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือแม้บนพระเพลา แต่ทองแดงไม่เคยขึ้น มานั่งตีเสมอเลย...เมื่อจะเสด็จฯ ต่อไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะรับสั่งเบาๆว่า “ แถว ” มิได้รับสั่งแบบออกคำสั่งกับสุนัขทั่วไป... (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช , 2545 ,หน้า 51)

การที่ “ ผู้เล่าเรื่อง ” เล่าเรื่องในพระราชนิพนธ์เรื่องนี้อย่าง “ เห็น ” “ รู้ ” และ “ เข้าใจ ” เรื่องราวและเหตุการณ์อย่างใกล้ชิดตลอดนี้ ทำให้ผู้อ่านรับรู้เรื่องราวเหล่านั้นผ่านมุมมองแบบสายตาพระเจ้า (omniscient) ทั้งนี้เพราะผู้เล่าเรื่องในเรื่องนี้จะล่วงรู้ทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับเรื่องที่เล่า ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมที่เป็นการกระทำภายนอก และความรู้สึกนึกคิดทั้งของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และโดย

เฉพาะอย่างยิ่งความรู้สึกนึกคิดของสุนัขอย่างทองแดง ที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยเฉพาะในด้าน “ จริยปฏิบัติ ” เช่น

...ทรงระลึกว่าเคยทอดพระเนตรเห็นในหนังสือเกี่ยวกับสุนัขพันธุ์ต่างๆ เมื่อทรงค้นในหนังสือเล่มนั้น ก็ปรากฏว่าทองแดงมีลักษณะบางประการคล้ายคลึงกับสุนัขพันธุ์ “ บาเซนจิ ” ทำให้สนพระทัยยิ่งขึ้น...

(พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช , 2545 , หน้า 25)

ทรงค้นคว้าศึกษาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยใจคอ บาเซนจิอย่างถี่ถ้วน จนนับว่าทรงเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบาเซนจิมากที่สุดในประเทศไทย ทรงเข้าพระทัยจิตวิทยาของบาเซนจิว่าควรจะดูแลอย่างไร...

(พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช , 2545 , หน้า 27)

ทองแดงมีความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นอย่างยิ่ง เวลาที่เข้าเฝ้าฯทองแดงจะหมอบในท่าประจำคือไขว้มือ หากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงขยับพระองค์ หรือแม้แต่ทรงกระแอม ทองแดงจะเงยหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว...

(พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช , 2545 , หน้า 47)

ทองแดงเป็นสุนัขขี้กตัญญูรู้คุณ ดังที่กล่าวแล้ว เมื่อมาใหม่ ๆ ทองแดงอายุเพียง 5 อาทิตย์ จึงต้องอาศัยนม “ แม่มะลิ ” ซึ่งเป็น “ หมาเทศ ” ทองแดงไม่เคยลืมคุณ “ แม่มะลิ ”...

(พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช , 2545 , หน้า 57)

การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเลือก “ ผู้เล่าเรื่อง ” ในฐานะผู้โดยเสด็จพระองค์อย่างใกล้ชิดมาถ่ายทอดเรื่องราวอันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพระองค์กับทองแดงอย่างละเอียดลึกซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรม และความรู้สึกนึกคิดในด้าน “ จริยปฏิบัติ ” ของทองแดงที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผ่าน “ มุมมองสายตาพระเจ้า ” เช่นนี้ นับเป็น “ กลวิธี ” อันแยบคายที่ส่งผลสำคัญในแง่ที่จะสื่อสารเพื่อ “ โน้มน้าว ” ผู้อ่านให้คล้อยตามกับ “ จริยปฏิบัติ ” นั้นได้อย่างสัมฤทธิ์ผลยิ่ง ทั้งนี้เพราะเรื่องราวที่เป็น “ จริยปฏิบัติ ” เช่นนี้ หาก “ ผู้เขียน ” ทรงเล่าเรื่องเองทั้งหมด ก็จะมีลักษณะคล้ายกับ “ พระบรมราโชวาท ” ที่มีจุดมุ่งหมายในการสั่งสอนอย่างชัดเจน อันจะเร้ารสสะเทือนใจไม่เท่ากับที่เป็นการเล่าผ่าน “ ผู้เล่าเรื่อง ” ที่เป็นผู้อื่นเพราะจะเป็นประจักษ์พยานเกี่ยวกับ “ จริยปฏิบัติ ” นั้นได้เป็นอย่างดี อันเป็น “ กลวิธี ” ที่สำคัญที่จะเน้นย้ำแง่คิดของเรื่องได้อย่างแจ่มชัดและเข้มข้นขึ้น

นอกจาก “ ผู้เล่าเรื่อง ” และ “ มุมมอง ” แล้ว กลวิธีที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้สารคดีประเภทเรื่องเล่าเรื่องนี้มีลักษณะเด่นต่างจากสารคดีประเภทเรื่องเล่าเรื่องอื่นคือ **กลวิธีการใช้ภาษา** ซึ่งในที่นี้จะพินิจเฉพาะการใช้คำ พบลักษณะเด่นคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเลือกใช้คำที่มักใช้กับคนมาใช้กับทองแดงซึ่งปรากฏในความถี่สูง เริ่มตั้งแต่ในหน้าพระราชปรารภที่ทรงใช้คำเพื่อทรงยกย่องคุณลักษณะอันเลิศด้านความกตัญญูของทองแดงที่ปฏิบัติต่อ “ แม่มะลิ ” โดยทรงใช้คำว่า “ แม่นม ” “ แม่มะลิ ” “ คนอื่น ” “ คนสำคัญ ” “ ผู้มีพระคุณ ” และ “ คนต่ำต้อย ” เพื่อทรงใช้เรียกความสัมพันธ์อันเป็นวัตรปฏิบัติอย่างแน่นแฟ้นระหว่าง “ ทองแดง ” และ “ มะลิ ” ดังความว่า “ ผิดกับคนอื่นที่เมื่อกลายเป็นคนสำคัญแล้วมักจะลืมตัว ดูหมิ่นผู้มีพระคุณที่เป็นคนต่ำต้อย ” นอกจากนั้นยังทรงใช้คำเพื่อเรียกความ

สัมพันธ์ระหว่างทองแดงกับสุนัขตัวอื่นๆว่า **แพน** ดังปรากฏในข้อความว่า “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงรับลูกสุนัขตัวน้อยนี้ไว้เพื่อเป็น **แพนทองคำ**” (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2545, หน้า 19) หรือทรงเรียกสุนัขทั้ง 2 ตัวว่าเป็น **คู่หมาย** กัน และทรงใช้คำว่า **หนุ่ม** เรียก “ทองแท้” ดังนี้ “อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าทองแดงจะเป็น**คู่หมาย**ของทองคำตั้งแต่ก่อนเข้าวัง แต่ในที่สุด**คู่ที่แท้จริง**ของทองแดงก็คือ**ทองแท้** หนุ่ม ‘บาเซนจิ’ และมีลูกด้วยกัน 9 ตัว” (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2545, หน้า 19) หรือทรงเรียกมะลิว่าเป็น “**ภริยา**” ของสุนัขตัลเมเซียนซึ่งทรงเรียกว่า “**สุดหล่อ**” ดังนี้ “...ทองแดงจึงต้องอาศัยกินนม ‘แม่มะลิ’ หมาเทศ (**ภริยา** ของ ‘สุดหล่อ’ สุนัขตัลเมเซียน)” (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2545, หน้า 23) หรือทรงใช้คำว่า **เด็กๆ** และ **น้อง** กับลูกของทองแดง เช่น “เมื่อถึงเวลานอนของ**เด็กๆ** ลูกทองแดง... พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะสั่งว่า ‘ทองแดง พาลูกไปนอน’ ...ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า ‘ทองแดงพาน้องไปนอน’ ทองแดงก็จะวิ่งนำกลับบ้าน...” (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2545 หน้า 67)

จะเห็นว่าคำที่ทรงนำมาใช้เพื่อเรียกสุนัขในเรื่อง เช่น **แม่** **แม่นม** **แพน** **คู่หมาย** **หนุ่ม** **ภริยา** **สุดหล่อ** **เด็ก ๆ** **น้อง** คำเหล่านี้โดยปกติแล้วเป็นคำที่ใช้กับคนทั้งสิ้น

นอกจากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงใช้คำเพื่อสื่อความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมบางประการของทองแดงราวกับเป็นมนุษย์ เช่น

วันนี้ทองแดงมาเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทองแดงร้องให้ตลอดทางที่มาจากวังทองหลวง อาจเป็นเพราะคิดถึงแม่ หรือ ว่าเหว่ เพราะยังเด็กมาก...แต่น่าประหลาดที่เมื่อถวยตัวแล้วทองแดงก็หยุดร้อง แล้วคลานเข้ามาซุกที่พระเพลา

เหมือนฝากชีวิตไว้กับพระองค์ และหลับสนิทอย่างหมดกังวล คลายความหวาดกลัวและความว่าเหว่ทั้งหมด (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2545, หน้า 23)

...เวลาเย็น ทองแดงก็วางท่าสง่างามเช่นเดียวกัน...เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จลงทรงพระดำเนินออกกำลังพระวรกายรอบสระหน้าพระตำหนักจิตรลดารายทองแดงก็มีหน้าที่น่าเสด็จ หลังจากนั้นก็เสด็จไปทรงพักผ่อนที่สนาม และมีโอกาสถ่ายรูปทองแดงในอิริยาบถต่างๆ ดังนั้นจึงมีรูปที่ทองแดงวาง “ท่าโก้” หลายรูป (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2545, หน้า 29)

...เมื่อมีผู้โยนขนมปังให้ ก็จะกระโดดแย่งกันกิน ตีตักกระจายโฉบผางซึ่งทองแดงสนใจมาก และมักยืนจ้องดูนานๆ อย่างกึ่งกล้ากึ่งกลัว (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2545, หน้า 35)

...ทองแดงจะเดินไปขึ้นเองบนแท่นของเครื่องชั่ง แล้วหมุนตัวกลับหลังหันหน้ามองพระพักตร์ และนั่งนิ่งจนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอ่านน้ำหนักเรียบร้อยแล้ว ทองแดงจึงลงจากเครื่องชั่ง มาตอนหลัง ๆ นี้ ทองแดงมาแบบใหม่คือ นั่งทอดอารมณ์ท่าเก๋ไก๋บนแท่นชั่งน้ำหนัก (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2545, หน้า 39)

...คุณหมอสรุพบว่าทองแดงเป็นโรค “เครียด” เหตุที่ “คิดถึง” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2545, หน้า 55)

การใช้คำดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าทองแดงมีพฤติกรรม อารมณ์ และความรู้สึกเยี่ยงมนุษย์เช่นทองแดงร้องไห้ ทองแดงคิดถึงแม่ ทองแดงรู้สึกท้อแท้ ทองแดงวางท่าสง่างาม ทองแดงวางท่าโก้ ทองแดงสนใจ ทองแดงนั่งทอดอารมณ์ท่าเก๋โก้ ทองแดงรู้สึกเครียด และทองแดงคิดถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นต้น

จากกลวิธีการใช้คำดังกล่าวนี้ ลักษณะเด่นคือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้ภาพพจน์บุคคลวัต (personification) จึงทำให้ผู้ที่กำลังอ่านเรื่อง “ทองแดง” ปฏิเสธได้ยากว่า แวนหนึ่งของความรู้สึกกำลังอ่านเรื่องของมนุษย์ผู้ถึงพร้อมด้วย “จริยปฏิบัติ” อันงดงามสมบูรณ์ สามารถเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติ อีกทั้งยังโอบเอื้อเกื้อกูลต่อสังคมได้อย่างยั่งยืนอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้พระราชนิพนธ์เรื่องทองแดงจะจัดเป็นวรรณกรรมสารคดีก็ตาม แต่กลวิธีการใช้ภาษาผ่านคำเรียกเพื่อยกย่องคุณลักษณะอันเลิศด้านต่างๆของทองแดง ตลอดจนการพรรณนาความรู้สึกนึกคิดของทองแดงดูเดียวกับมนุษย์นั้น นอกจากจะทำให้ผู้อ่านสะเทือนอารมณ์แล้ว ยังทำให้ทองแดงซึ่งมีตัวตนจริง มีลักษณะคล้าย “ตัวละคร” ตัวหนึ่งที่ถูกสมมุติขึ้น เพื่อต้องการจะโยงเปรียบกับมนุษย์ผู้ถึงพร้อมด้วย “จริยปฏิบัติ” ด้วยกลวิธีที่คล้ายกับอุปมาอุปไมย (allegory) ซึ่งมักใช้ใน “เรื่องแต่ง” หรือบันเทิงคดี แต่ “กติกากา” ของบันเทิงคดีก็คือ “เรื่องแต่ง” ดังนั้นเมื่อต้องการจะสื่อ “สาระ” หรือแนวคิดสำคัญของเรื่องให้สัมฤทธิ์ผลอย่างหนักแน่นจริงจัง ก็ต้องเลือกสื่อสารผ่าน “เรื่องจริง” เฉกเช่นการสื่อ “แนวคิด” ด้าน “จริยปฏิบัติ” ในพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ ซึ่งมุ่งขัดเกลาและปลูกฝังความดีงามให้ตัวมนุษย์ได้อย่างแนบคาย

สรุป

พระราชนิพนธ์เรื่องทองแดงเป็นวรรณกรรมสารคดีประเภทเรื่องเล่าเชิงประวัติของทองแดงซึ่งเป็นสุนัข โดยทั่วไปแล้ววรรณกรรมประเภทนี้จะนำเสนอเรื่องราวของ “บุคคล” ที่มีคุณูปการต่อสังคมมากกว่า แต่พระราชนิพนธ์เรื่องนี้ทรงชี้ให้เห็นคุณค่าด้านคุณความดีผ่าน “จริยปฏิบัติ” อันเลิศยิ่งของทองแดงคือ **ความกตัญญู ความมีปัญญา ความจงรักภักดี ความมีวิริยะพากเพียร และอดทน** ซึ่งถือได้ว่ามีคุณูปการต่อการโอบเอื้อเกื้อกูลต่อสังคมได้ดูเดียวกัน คุณค่าดังกล่าวนี้ถือเป็น “แนวคิด” สำคัญของเรื่องที่มีเอกภาพกับโครงสร้างด้าน **ความนำ เนื้อหา และสรุป** นอกจากนี้พระราชนิพนธ์เรื่องนี้ยังมีลักษณะเด่นด้านกลวิธี การเล่าเรื่อง คือ **ผู้เล่าเรื่อง มุมมอง และกลวิธีใช้ภาษา** ที่ทำให้ “เรื่องจริง” คล้ายกับ “เรื่องแต่ง” แต่กลวิธีดังกล่าวกลับช่วยเน้นย้ำแนวคิดสำคัญและเร้าให้ผู้อ่านซาบซึ้งและสะเทือนใจต่อแนวคิดสำคัญได้อย่างเข้มข้นยิ่งขึ้น กล่าวคือ ทรงเลือก “ผู้เล่าเรื่อง” ในฐานะผู้ใกล้ชิดพระองค์ เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ อันเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันระหว่างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับทองแดงด้วย **“มุมมองสายตาพระเจ้า”** การเลือกผู้เล่าเรื่องและมุมมองดังกล่าวช่วยสื่อสารแนวคิดสำคัญของเรื่องได้อย่างแจ่มชัดเข้มข้นขึ้นเพราะเรื่อง **“จริยปฏิบัติ”** อันเลิศนี้เป็นเรื่องที่ **“ผู้อื่น”** เห็นรู้และเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เหมือนเป็นประจักษ์พยานในพฤติกรรมดังกล่าว ไม่ใช่เรื่องที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบอกเล่าด้วยพระองค์เองอันจะทำให้คล้ายกับ **“พระบรมราโชวาท”** ที่มุ่งสอนอย่างชัดเจนตรงไปตรงมา แต่การขัดเกลาปลูกฝังความดีงามในตัวมนุษย์ในพระราชนิพนธ์เรื่องนี้มีลักษณะที่แนบคาย และให้อรรถรสได้อย่างเยี่ยมยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้ภาษา ที่เป็นกลวิธีอันสำคัญยิ่งที่ทำให้ทองแดงมีความรู้สึกนึกคิดดูเดียวกับมนุษย์ ทำให้ทองแดงซึ่งมีตัวตนจริงมีลักษณะคล้ายเป็น **“ตัวละคร”** ใน **“เรื่องแต่ง”**

และสามารถเปรียบโยงกับมนุษย์ผู้ถึงพร้อมด้วย **“จริยปฏิบัติ”** คล้ายกลวิธีแบบ **“อุปมานิทัศน์”** ซึ่งมักใช้ใน **“เรื่องแต่ง”** หรือ **“บันเทิงคดี”** มากกว่า ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นกลอุบายทางวรรณศิลป์ที่เราควรรู้สึกนึกคิดของผู้อ่านให้สะท้อนใจและซาบซึ้งในคุณงามความดีของทองแดงได้ดีกว่าการบอกเล่าอย่างธรรมดา อย่างไรก็ตาม การใช้รูปแบบสารคดีซึ่งเป็น **“เรื่องจริง”** เพื่อสื่อสารแนวคิดด้านคุณงามความดี และเพื่อโน้มน้าวให้ผู้อ่านยึดปฏิบัติผ่าน **“จริยปฏิบัติ”** ของทองแดงนั้นกลับให้สัมฤทธิผลอย่างเข้มข้นและสมจริงได้มากกว่า **“เรื่องแต่ง”** เมื่อกลับไปพินิจแง่คิดสำคัญของเรื่อง คือแง่คิดด้าน **“จริยปฏิบัติ”** ที่สื่อสารผ่านคุณลักษณะอันเลิศด้านต่างๆของทองแดง คือ ความกตัญญูรู้คุณ ความมีปัญญา ความจงรักภักดี ความวิริยะพากเพียรและอดทน คุณลักษณะดังกล่าวนี้แสดง

ศักดิ์ศรีและคุณค่าของทองแดงได้อย่างเยี่ยมยิ่ง กอปรกับกลวิธีการใช้ผู้เล่าเรื่อง มุมมอง และการใช้ภาษาที่ช่วยเน้นย้ำแง่คิดสำคัญให้แจ่มชัดเข้มข้นขึ้น ดังนั้นในแง่นี้จึงอาจกล่าวได้ว่าพระราชนิพนธ์เรื่อง **“ทองแดง”** ให้คุณค่าอย่างยิ่งยวดในฐานะเป็น **“สื่อ”** อันสำคัญยิ่งในการขัดเกลาและปลูกฝังความดีงามของมนุษย์ให้มีวัตรปฏิบัติตามครรลองของจริยธรรมเฉกเช่นกับที่ปรากฏจาก **“สาร”** ในพระบรมราชาบาท พระราชดำริตลอดจนพระราชนิพนธ์เรื่องอื่นๆ **“สาร”** หรือ **“แง่คิด”** อันสำคัญที่ได้กล่าวมานี้ นับเป็นพระราชนิพนธ์กึ่งในด้านที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้เพื่อมุ่งสั่งสอนอบรม ปลูกฝัง และขัดเกลาทั้งความคิดและพฤติกรรมต่างๆแก่พสกนิกรในพระองค์ ซึ่งพระองค์ได้ทรงบำเพ็ญมาเนิ่นนานนับเนื่องมาตั้งแต่เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติจวบจนปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- ฌอง – ปิแยร์ โกลเด็นชไตน์. (2532). การอ่านนวนิยาย (แปลจาก Pour lire le roman โดย
วัลยา วิวัฒน์ศร). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2536). กระบวนการอ่านเพื่อความรอบรู้. ธิดา โมสิกรัตน์ (บก.) , **การใช้ภาษาไทยหน่วยที่
9-15.** (หน้า 675 – 753). (พิมพ์ครั้งที่ 14). นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. (2543). **วิเคราะห์วรรณคดีไทย.** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : ศยาม.
- ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2545). **เรื่องทองแดง.** กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง
แอนด์พับลิชชิ่ง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ – ไทย.** กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน.
- สายวรุณ น้อยนิมิตร. (2541). เรื่องสั้นรางวัลช่อการะเกด : ใครเล่าเรื่อง. **ภาษาและหนังสือ.** 29, (209 – 230).
- สุกัญญา สุจฉายา. (2545) . พระร่วง : วีรบุรุษในประวัติศาสตร์และวีรบุรุษทางวัฒนธรรม. **ภาษาและ
วรรณคดีไทย.** 16, (202 – 216).
- สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. (2545). พระมหาชนก : โมกขธรรมแห่งปัจจุบันสมัย. **ภาษาและวรรณคดีไทย.** 16,
(185 – 201).
- อิวราวี ไตลังคะ. (2543). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.